

Sonja Novak-Lukanovič

JEZIKI IN IZOBRAŽEVALNI SISTEM V SR SLOVENIJI*

UVOD

Slovenija je ena od šestih republik v večnarodnostni, večkulturni in večjezični Jugoslaviji. V njej živijo poleg avtohtonih prebivalcev – Slovencev (90,5 %), Italijanov (0,12 %) in Madžarov (0,9 %) – še pripadniki drugih narodov in narodnosti, kar je predvsem posledica migracij iz drugih delov Jugoslavije v gospodarsko se razvijajoča urbana okolja te republike.

V Sloveniji je po ustavi v uradni rabi slovenski jezik (1), na ozemlju občin, kjer živita italijanska in madžarska narodnost in je z ustavo ter s statuti občin opredeljeno kot »narodnostno mešano območje«, pa sta slovenski in italijanski oz. madžarski jezik enakopravna na vseh področjih javnega življenja. Jezikovno situacijo v Sloveniji popestrujejo poleg slovenskega, italijanskega in madžarskega jezika še jeziki drugih narodov in narodnosti, predvsem pa srbohrvaški jezik, ki ga govori tudi večina prebivalcev, ki se je v Slovenijo preselila iz različnih krajev.

»Jezikovna politika«, če lahko tako imenujemo vrsto ustavnih in zakonskih predpisov ter drugih aktivnosti v Jugoslaviji in s tem tudi v Sloveniji, sloni na enakopravnosti vseh jezikov narodov in narodnosti v Jugoslaviji. Enakopravnost teh jezikov se zrcali tudi skozi sistem vzgoje in izobraževanja, ki pripadnikom različnih narodov in narodnosti omogoča izobraževanje v materinem jeziku. Materin jezik kot učni jezik ima v vzgojnoizobraževalnem procesu posameznika zelo pomembno vlogo, saj ne nastopa samo kot sredstvo družbenega sporazumevanja in čustvenega odzivanja posameznika na okolje, ampak vpliva tudi na ohranjanje in razvijanje narodne identitete.

Kljub enotnim temeljem »jezikovne politike« na področju vzgoje in izobraževanja za pripadnike narodov in narodnosti v Jugoslaviji so se v posameznih republikah in pokrajinah v skladu s tradicijami in specifičnimi potre-

* Prispevek izhaja iz raziskovalne naloge avtorice »Narodnostna problematika v vzgojnoizobraževalnem procesu osnovne šole v SR Sloveniji«

¹ Ustava SRS, Ljubljana, 1974, člen 212: »Vsi državni organi ter drugi organi samoupravne organizacije, skupnosti in posamezniki, ki opravljajo družbeno službo na območju SRS, poslušajo v slovenskem jeziku.«

bami življenja razvili različni modeli vzgoje in izobraževanja, v katerih sta tudi vloga in položaj posameznih jezikov različno opredeljena. (Novak-Lukanovič, 1986).

Na funkcijo in vlogo posameznih jezikov v izobraževalnem sistemu v Sloveniji, na katere se bomo omejili, vplivajo med drugim jezikovna in narodna prepletenost na ozemlju Slovenije, zgodovinski vzroki, socio-ekonomski vplivi in položaj Slovenije in s tem slovenskega jezika kot jezika malega naroda v svetu, ki je zaradi raznovrstnih stikov, sprejemanja informacij ter zaradi uveljavljanja in predstavitve samega sebe (v svetu) bolj kot veliki narodi primoran, da se uči tujih jezikov.

Vse to pa daje osnovo, da lahko jezike v izobraževalnem sistemu v Sloveniji razvrstimo v

- (1) jezike, ki nastopajo kot učni jeziki;
- (2) jezike, ki se poučujejo kot učni predmeti in predstavljajo jezike narodov oz. narodnosti Jugoslavije;
- (3) tuje jezike.

Skoraj nemogoče je obravnavati oziroma prikazovati jezike brez povezave s tipom vzgojnoizobraževalne organizacije, v kateri imajo posamezni jeziki različno vlogo. Kljub enotni vzgojnoizobraževalni ureditvi v SR Sloveniji obstajajo v tipih razlike, ki pa ne izvirajo samo iz različnega učnega jezika, ampak se v manjšem obsegu razlikujejo vsebine nekaterih predmetov (na primer zgodovine, zemljepisa . . .), kot tudi pri poučevanju različnih jezikov narodov oz. narodnosti kot učnih predmetov (Novak-Lukanovič, 1986). Zato bomo v naši razpravi uporabili tipologijo, s katero bomo poskušali prikazati te »jezikovne razlike«:

- A – vzgojnoizobraževalne organizacije v SR Sloveniji (izven narodnostno mešanega območja), kjer je učni jezik slovenščina;
- B – oddelki s srbohrvaškim učnim jezikom;
- C – dvojezične slovensko-madžarske vzgojnoizobraževalne organizacije na narodnostno mešanem območju v Prekmurju;
- D₁ – vzgojnoizobraževalne organizacije s slovenskim učnim jezikom na narodnostno mešanem območju na Obali (za to področje se uporablja tudi izraz Severna Istra);
- D₂ – vzgojnoizobraževalne organizacije z italijanskim učnim jezikom na narodnostno mešanem območju Obale.

Glede na jezike, ki nastopajo v vzgojnoizobraževalnem sistemu v Sloveniji, in glede na tipologijo vzgojnoizobraževalnih organizacij v Sloveniji bomo »jezikovne razlike« v izobraževalnem sistemu poskušali prikazati v okviru naslednjih sklopov:

- I. Slovenski jezik kot učni jezik in izobraževalni sistem
- II. Jeziki narodov in narodnosti Jugoslavije in izobraževalni sistem

III. Tuji jeziki in izobraževalni sistem

IV. Jeziki in izobraževalni sistem na narodnostno mešanih območjih v Prekmurju in na Obali

Prav zadnjemu sklopu pa bomo v našem prispevku posvetili največ pozornosti.

I. Slovenski jezik kot učni jezik in izobraževalni sistem

V Sloveniji je, kot smo že zapisali v popisu leta 1981, več kot 90 odstotkov vsega prebivalstva izjavilo, da je slovenskega etničnega porekla, del ostalega prebivalstva pa se je v veliki večini naučil in obvlada slovenski jezik, ki je v tej republiki na vseh področjih javnega življenja v uradni rabi. Ta jezikovna situacija pa vpliva, da največ otrok obiskuje vzgojnoizobraževalne organizacije s slovenskim učnim jezikom (tip A). v Sloveniji je na primer osnovno šolo s slovenskim učnim jezikom v šolskem letu 1983/84 obiskovalo 221379 ali 99 odstotkov vseh učencev. Le en odstotek učencev je bil vključen v vzgojnoizobraževalni proces, ki se izvaja v jeziku, ki ni slovenski (Zavod za statistiko, 1986)

Slovenski jezik ni samo učni jezik, ampak je tudi učni predmet (na nižji stopnji 5 ur tedensko, na višji stopnji 4 ure tedensko). Poleg jezikovne vzgoje, ki obsega pravopis, slovnične zakonitosti, pisno in ustno sporočanje, vsebuje tudi književno vzgojo, ki s svojo vsebino pri učencih na nek način prav gotovo vzbuja tudi zanimanje za spoznavanje drugih jezikov in s tem drugih kultur.²

II. Jeziki narodov in narodnosti Jugoslavije in izobraževalni sistem

Zakonodaja omogoča v Sloveniji pripadnikom različnih narodov in narodnosti šolanje v materinem jeziku³. Zaradi prevladujoče navzočnosti, govorcev v srbohrvaškem oz. hrvaškosrbskem jeziku v priseljeni populaciji se možnost v vzgojnoizobraževalnem sistemu v Sloveniji zaenkrat uresničuje samo v tem jeziku. Vzrok je v tem, da je srbohrvaški oz. hrvaškosrbski

² Pouk književne vzgoje pri pouku slovenščine lahko po vzgojnoizobraževalnem programu osnovne šole v SR Sloveniji razdelimo na tri temeljne vsebinske sklope:

1. nacionalna književnost
2. književnost drugih jugoslovanskih narodov in narodnosti
3. svetovna književnost.

³ Zakon o osnovni šoli (Urdni list SRS, št. 5/80, člen 22) in tudi Zakon o usmerjenem izobraževanju (Urdni list SRS, št. 11/80, 21. člen) daje možnost izobraževanja v materinem jeziku tudi pripadnikom drugih narodov in narodnosti in s tem ustanavljanje oddelkov v njihovem jeziku, toda le pod pogoji, ki jih zahteva zakon za ustanavljanje in začetek dela osnovne šole.

jezik jezik štirih od šestih narodov Jugoslavije, ki predstavljajo približno 90 odstotkov vsega prebivalstva: Črnogorcev, Hrvatov, Muslimanov in Srbov.

Navzočnost srbohrvaškega oz. hrvaškosrbskega jezika v povezavi z vzgojnoizobraževalnim sistemom v Sloveniji lahko razvrstimo v tri tipe:

1. srbohrvaški oz. hrvaškosrbski jezik kot učni jezik;
2. fakultativne ure pouka srbohrvaškega oz. hrvaškosrbskega jezika s književnostjo kot materinega jezika;
3. srbohrvaški oz. hrvaškosrbski jezik kot obvezni učni predmet.

Srbohrvaški oz. hrvaškosrbski jezik je učni jezik (tip 1) samo v okviru ene osnovne šole s slovenskim učnim jezikom v Ljubljani, kjer so oddelki tudi v srbohrvaškem oz. hrvaškosrbskem jeziku (tip B) (v šolskem letu 1983/84 je bilo v 18 oddelkih od 1. do 8. razreda 457 učencev).

Poleg srbohrvaškega oz. hrvaškosrbskega jezika, ki je učni jezik in učni predmet, se učenci v teh oddelkih seznanjajo tudi s slovenskim jezikom, ki je v vseh razredih obvezen (1, 2 oz. 3 ure tedensko).

Zakonodaja dalje omogoča⁴, da se za učence, ki prihajajo iz drugih republik in pokrajin in obiskujejo osnovne šole s slovenskim učnim jezikom, organizirajo fakultativne ure pouka njihovega materinega jezika (tip 2) – lahko makedonskega, albanskega ali katerega drugega.

Zaradi vzrokov, ki smo jih že omenili, se je tudi ta možnost zaenkrat realizirala samo glede ur srbohrvaškega oz. hrvaškosrbskega jezika. Takšne ure pouka organizirajo na primer v osnovni šoli v Velenju in na Jesenicah. Srbohrvaškega oz. hrvaškosrbskega jezika kot obveznega učnega predmeta (tip 3) se obvezno učijo (2 uri na teden) vsi učenci osnovnih šol s slovenskim učnim jezikom (tip A, D₁) v 5. razredu osnovne šole, fakultativno, na podlagi prijav učencev, pa tudi v 6. do 8. razredu.

Učni program utemeljuje učenje tega jezika z nujnostjo, da se učenec »približa ta jezik in kultura drugih narodov in narodnosti Jugoslavije, s katerimi živijo v skupni državi«.

Po našem mnenju pa je vzrok tudi v dejstvu, da je ta jezik iz že omenjenih razlogov nekakšna »lingua franca«, čeprav, kot je znano, Jugoslavija nima uradnega državnega jezika in so vsi jeziki narodov in narodnosti enakovrni.

Zanimivo pa je, da se v dvojezični slovensko-madžarski šoli (tip C) in tudi v šoli z italijanskim učnim jezikom (tip D₂) ne učijo srbohrvaškega jezika, v šoli s slovenskim učnim jezikom na narodnostno mešanem območju

⁴ Na to se nanaša določba 53. člena zakona o osnovni šoli (Uradni list SRS, št. 5/80), ki se glasi:

Učencem, ki prihajajo iz drugih socialističnih republik in pokrajin, ter otrokom delavcev, ki se vračajo iz začasnega dela v tujini, posveča osnovna šola posebno skrb in po potrebi organizira zanje posebne oblike pomoči, da jim omogoča hitrejše ovladovanje razlik v učnih načrtih ter lažje vključevanje v novo okolje. Za učence, ki prihajajo iz drugih socialističnih republik in avtonomnih pokrajin, osnovna šola organizira tudi fakultativni pouk materinega jezika.

(tip D₁) pa samo v zmanjšanem obsegu (1 ura tedensko). Vzrok je verjetno v tem, da bi tako preveč obremenili učence, ki se v tem vzgojnoizobraževalnem procesu že učijo dva »domača jezika«. Ta razlog pa ne pojasnjuje, zakaj se samo učenci v šoli s slovenskim učnim jezikom na narodnostno mešanem območju poleg italijanskega jezika (L₂) učijo tudi srbohrvaški oz. hrvaškosrbski jezik.

V Sloveniji ni srednje šole s srbohrvaškim oz. hrvaškosrbskim učnim jezikom, prav tako pa se tudi učenci srednjih šol s slovenskim učnim jezikom ne učijo tega jezika — niti kot fakultativnega predmeta.

III. Tuji jeziki in izobraževalni sistem

Učenje oziroma znanje tujih jezikov ima zlasti pomembno vlogo pri narodih, katerih jeziki niso »mednarodni«, predvsem zaradi potrebe posameznikov in same družbe po mednarodni izmenjavi informacij na gospodarskem, kulturnem, znanstvenem in na drugih področjih. Jezik ima status »mednarodnega«, če ustreza trem pogojem (Braga, 1979):

- če ima funkcijo poslovnega jezika, ki se uporablja pri različnih mednarodnih kontaktih (diplomacija, gospodarstvo . . .);
- če nastopa kot jezikovni »posrednik« pri kulturni izmenjavi med različnimi jezikovnimi skupinami;
- če ustvarja neke vrste kulturno integracijo med govorniki jezikov, ki nimajo statusa mednarodnih jezikov. Prav zaradi omenjenih funkcij pa v svetu prevladuje mnenje, da je poleg francoskega jezika, ki je bil jezik mednarodnega sporazumevanja v preteklosti, ruskega, španskega in nemškega jezika najpomembnejši mednarodni jezik danes angleški. Poučevanje tujih jezikov kot učnih predmetov se v posameznih tipih šol v Sloveniji (A, B, C, D₁, D₂) ne razlikuje niti po vsebini kot tudi ne po obsegu učnih ur: tuj jezik poučujejo od 5. do 8. razreda in sicer 4, 3, oziroma 2 uri tedensko. Tuj jezik kot učni predmet ne posreduje samo znanja o tujem jeziku kot sistemu, ampak je njegova glavna naloga, da usposablja učence za ustno in pisno komunikacijo v tujem jeziku, kar pomeni, da razvija spretnosti razumevanja govorne in pisne besede, govora in pisnega sporočanja. (Učni načrt, 1983).

V osnovni šoli v Sloveniji prevladuje danes angleški jezik, ki se ga uči kar 77,1 odstotkov vseh učencev. Ostali se kot tuji jezik učijo nemški jezik in to predvsem v nekaterih osnovnih šolah v severovzhodnem delu Slovenije — na primer v Mariboru, Dravogradu in Murski Soboti (Zavod za statistiko SR Slovenije, 1986). Učenci v okviru učnega programa na stopnji srednjega izobraževanja nadaljujejo z učenjem tujega jezika, ki so se ga učili že v osnovni šoli. V nekaterih usmeritvah (na primer v naravoslovnih, družboslovnih in pedagoških . . .) pa začnejo z obveznim učenjem še enega ali pa večih tujih jezikov, odvisno od potreb v posameznih strokovnih usmeritvah. Na tej stopnji izobraževanja se pojavljajo angleški, italijanski, francoski, ruski in španski jezik.

Izbira tujih jezikov je bila v Sloveniji v preteklem obdobju preveč prepuščena samo staršem in učencem ter njihovi tradicionalni usmerjenosti predvsem v jezikovno območje nemščine, po drugi svetovni vojni pa angleščine, ki danes prevladuje kot komunikacijski jezik v svetu. Takšna usmeritev je bila vedno manj v prid francoščini in ruščini, katerih mesto in vloga sta v šolah v Sloveniji začela v petdesetih letih upadati. Ruščina je bila prevladujoča zlasti v prvih letih po osvoboditvi, pozneje pa je bila izbira tujih jezikov odvisna vse bolj od strokovne usposobljenosti učiteljev, deloma pa od odločitve učencev in staršev (Zavod za šolstvo 1978).

Poučevanje enega izmed dveh germanskih jezikov (angleškega ali nemškega v osnovni šoli) je tako bolj naključno in ni posledica nekih usmerjenih, strokovnih, gospodarsko-socialnih, vzgojno-izobraževalnih in družbenopolitičnih interesov in potreb posameznikov in družbe.

IV. Jeziki in izobraževalni sistem na narodnostno mešanih območjih v SR Sloveniji

V Sloveniji imamo dva modela vzgoje in izobraževanja, ki ju uporabljajo na narodnostno mešanih območjih:

- V Prekmurju dvojezični slovensko-madžarski pouk za vse otroke ne glede na narodnostno pripadnost ali željo posameznikov (C);
- na Obali pouk v slovenskem in italijanskem jeziku, toda z obveznim poukom jezika družbenega okolja (L_2), ki je jezik narodnosti ali jezik naroda, odvisno od učnega jezika (D_1 , D_2).

Takoj si lahko zastavimo vprašanje: Zakaj tako in kateri so bili vzroki take diferenciacije? Uvedba dveh modelov ne sloni na teoretičnih izhodiščih oz. pedagoških raziskavah, ki bi vplivale na izbor modela, ampak je poglobitve razvojne smeri pri uvajanju različnih modelov utirala predvsem politična in pravna pobuda, vzporedno pa so potekale pedagoške inovacije (Novak, 1979).

Kaj pomeni dvojezično izobraževanje oz. izobraževanje v materinem jeziku na narodnostno mešanih območjih v Sloveniji? Vsi otroci se morajo dve leti pred vstopom v osnovno šolo obvezno vključiti v pripravo na šolo, ki traja 2 leti (v ostalih predelih Slovenije je to eno leto), kjer se začnejo sistematično srečevati z jezikom okolja (L_2) – madžarskim oz. slovenskim jezikom, istočasno pa si razvijajo izrazne možnosti v materinem jeziku. Ob vstopu v osnovno šolo, kjer sta oba jezika učna jezika in učna predmeta, pa prav to predšolsko seznanjanje z jezikom okolja (L_2) daje osnovo za dvojezični pouk. Otroci se v prvem razredu najprej naučijo pisati in brati v svojem materinem jeziku, kasneje pa še v nematerinem jeziku (L_2), nato se začne popolna govorna in pisna dvojezičnost. Na razredni stopnji učitelj novo učno snov pri vsakem predmetu razlaga najprej v slovenščini, nato v madžarsčini.

Na višji stopnji je dvojezičnost le delna, pouk naravoslovnih predmetov in matematike je predvsem v slovenskem jeziku (80 odstotkov), tudi

pouk zgodovine in zemljepisa poteka pretežno v slovenskem jeziku; le snov, ki vsebujejo madžarsko zgodovino in zemljepis, je podana v madžarščini, toda z dodatno slovensko terminologijo.

Na dvojezični slovensko-madžarski srednji šoli v Lendavi (pedagoška in ekonomska usmeritev) je poudarek na slovenščini večji kot pa v osnovni šoli. Učenci lahko neomejeno uporabljajo svoj materni jezik, učitelj pa ima možnost jezikovne diferenciacije pri sporazumevanju s posamezniki. V dvojezični slovenski kovinarski usmeritvi na tej šoli pa se vsi učenci obvezno učijo madžarščino. Številni učenci, ki se po končani dvojezični šoli zaradi poklicne izbire odločijo nadaljevati šolanje, imajo v nekaterih krajih izven narodnostno mešanega območja (Radenci, Murska Sobota) možnost, da obiskujejo fakultativne ure madžarskega jezika.

Drugi model (D_1 , D_2), ki se kot rečeno uporablja na narodnostno mešanem območju na Obali, sta vzgoja in izobraževanje v materinem jeziku, in sicer v slovenskem oz. italijanskem. Toda zaradi ustvarjanja sožitja med Slovenci in Italijani ter za razvijanje dvojezičnosti se učenci osnovnih in srednjih šol s slovenskim učnim jezikom učijo italijanski jezik, učenci osnovnih in srednjih šol (ekonomski, pedagoški, družboslovni, naravoslovno-matematični, kovinarsko-predelovalni usmeritvi) z italijanskim učnim jezikom pa slovenski jezik (2 oz. 3 ure tedensko).

Tudi otroci v vrtcih s slovenskim jezikom in v vrtcih z italijanskim jezikom se v obdobju, ki je po mnenju strokovnjakov za jezikovni pouk najbolj primerno, dvakrat na teden ob 20-minutnih usmerjenih zaposlitvah seznanjajo z elementi drugega jezika. Strokovnjaki ugotavljajo, da tako zastavljeni vzgojni program vzbuja velik interes otrok za jezik okolja – (L_2), ker širi vedoželjnost ob prepoznavanju novega zvočnega modela in ker popestruje vzgojno delo (Čok 1984).

– Kakšni so cilji vzgoje in izobraževanja na narodnostno mešanem območju?

Poleg splošnih smotrov in nalog imata vzgoja in izobraževanje na narodnostno mešanem območju cilj, da ustvarjata sožitje med učenci različnih narodov in narodnosti ter da se učenci usposobijo za komuniciranje v dveh jezikih – v jeziku naroda in narodnosti. Oba cilja se med seboj dopolnjujeta in sta v medsebojni odvisnosti. Uspešnost take vzgoje in izobraževanja pa ni odvisna samo od učnega načrta, njegove vsebine ter od pedagoških pristopov, ampak je uspešnost vzgoje in izobraževanja ter s tem tudi stopnja znanja posameznih jezikov ter njihova funkcija odvisna tudi od odnosa družbe do teh vprašanj (od družbenopolitičnih ter gospodarskih razmer). Odnos družbe pa zagotovo vpliva na posameznika in na njegov odnos do sožitja in s tem tudi do dvojezičnosti.

Kako institucionalni položaj jezika v posameznih družbenih okoljih vpliva na stopnjo znanja oziroma funkcijo posameznih jezikov kaže primer SR Hrvaške, kjer na nekaterih območjih naseljenih z Italijani, ki po statutu niso opredeljena kot narodnostno mešana (npr. Pula), se italijanski jezik, kot materin (L_1) ali kot jezik okolja (L_2) poučuje samo fakultativno. S tem da

se posameznik lahko odloči za učenje italijanskega jezika ali pa ne, je »svoboden«; sprejme ali zavrne status dvojezičneža (Milani-Kruljac, 1984). V teh okoliščinah, ko je izključen ustavno-pravni položaj, ki naj bi zagotovil razvoj narodnosti, postane individualna dvojezičnost subjektivna izbira, italijanski jezik pa je v podrejenem položaju, izključen iz družbenega, političnega in administrativnega življenja območja.

Učenje materinega jezika (L_1) ter jezika okolja (L_2) oziroma dvojezično izobraževanje na narodnostno mešanem območju na Obali in v Prekmurju ustvarja pogoje za enakovredno obravnavanje obeh jezikov ter s tem tudi pogoje, da se oba jezika – jezik naroda in narodnosti – uporabljata na vseh področjih družbenega življenja. Toda čeprav izobraževalni sistem omogoča, da postanejo vsi – tako pripadniki večine kot tudi manjšine – dvojezični, pa bi težko trdili, da gre v vsakem primeru za enako obvladanje obeh jezikovnih sistemov. Mnogokrat v stikih v javnosti, v uradih in na delovnem mestu prevladuje raba slovenskega jezika. Pri tem si lahko zastavimo vprašanje, zakaj kljub objektivnim možnostim (izobraževalni sistem) ter pozitivnim dejavnikom (odnos družbe), ki vplivajo na uporabo obeh jezikov, prevladuje v nekaterih formalnih kontaktih uporaba slovenskega jezika.

Razlogov in odgovorov je lahko seveda veliko, navedli pa bomo le nekatere, ki izhajajo iz raziskav in študij. Eden, vsaj po naše, zelo indikativnih kazalcev je (Dular, 1986, Nečak-Luk, 1983), da se z razvojem družbe večinskega naroda razvija tudi specifična samoupravna terminologija, ki jo jezik narodnosti ne pozna in jo je tudi težko prevajati, zato se v nekaterih situacijah – predvsem na sestankih, na delovnem mestu – celo sami pripadniki narodnosti odločijo uporabljati slovenski jezik. Prav tako gre mnogokrat za čisto psihološke dejavnike (Miklič, 1984), ko je pri govorcu (pri tem mislimo na pripadnike večine, to je Slovence) živa zavest o lastnem neustreznem jezikovnem znanju in o svoji nemoči, da bi v novem kodu (L_2) ustrezno izrazil vsebino svojega sporočila. Ker se zaveda, da sogovorec razume tudi njegovo materinščino, se odloči za slovenski jezik, čeprav se je v letih šolanja usposobil tudi za komuniciranje v drugem jeziku (L_2).

Gotovo pa pri utemeljevanju vzrokov, zakaj se oba jezika – L_1 in L_2 ne uporabljata enakopravno na vseh področjih, ne zadoščajo odgovori, ki smo jih navedli, ampak odgovore lahko iščemo v uspešnosti vzgoje in izobraževanja, ki pa ni posledica samo ustreznih oz. neustreznih pedagoških pristopov, v odnosu družbe kot celote ter v odnosu in motivaciji posameznika za poznavanje drugega jezika – jezika okolja (L_2).

Reference

- Braga, G. (1979) International Languages: Concept and Problems. *International Journal of the Sociology of Language*, 22, 27–47
 Dular, J. (1986) Uresničevanje dvojezičnosti v vzgoji in izobraževanju v

- Dobrovniku/Dobronak. V: Slovenska in madžarska narodnost, dejavnik sožitja in sodelovanja ob meji, INV in Knjižnica »Maksim Gorki«, Ljubljana–Budimpešta, 296–341
- Čok, L. (1984) Učnovzgojni cilji izobraževanja za dvojezičnost in vzgoje za sožitje v šolah narodnostno mešanega območja obalnih občin SR Slovenije. V: Dvojezičnost, individualne in družbene razsežnosti, DUJS, Ljubljana, 183–189
- Milani–Kruljac, N. (1984) Bilinguismo e statuti comunali: la situazione Istro-Quarnerina. V: Dvojezičnost individualne in družbene razsežnosti, DUJS, 47–53
- Mikič, T. (1984) Komunikacija v drugem jeziku in jezikoslovje: ali jezikoslovje lahko prispeva k razvijanju in utrjevanju dvojezičnosti. V: Dvojezičnost – individualne in družbene razsežnosti, DUJS, 245–250
- Nečak–Luk, A. (1983) Družbene razsežnosti dvojezičnosti na narodnostno mešanem območju Prekmurja. Filozofska fakulteta Ljubljana, doktorska disertacija
- Novak, A. (1979) Ob dvajsetletnici dvojezičnega šolstva
- Novak–Lukanovič, S. (1986) Some Yugoslav experiences in asserting equality of the nations and nationalities in the field of education. Razprave in gradivo, 18, 32–89
- Novak–Lukanovič, S. (1986a) Narodnostna problematika v vzgojnoizobraževalnem procesu osnovne šole. INV, raziskovalna naloga
- Zavod SR Slovenije za šolstvo, (1978) Stanje in problemi tujih jezikov v Sloveniji, 15 str
- Zavod SR Slovenije za šolstvo, (1983) Obvezni predmetnik in učni načrt osnovne šole
- Zavod SR Slovenije za statistiko, (1986) Osnovne in srednje šole konec šolskega leta 1983/84 in ob začetku šolskega leta 1984/85, št. 379, str. 45–47

Summary

LANGUAGES AND EDUCATIONAL SYSTEM IN SR OF SLOVENIA

The function of individual languages in the educational system in Slovenia, to which we shall limit ourselves in this paper, is influenced by, among other things, by the interwoven linguistic and national nature of Slovenia, historical causes, socio-economic influences and the position of Slovenia, and hence also by the language of this small nation, which, because of the variety of contacts, the exchange of information and the need to establish itself and be represented in the wider world, is forced to learn foreign languages more than larger nations.

All this provides the basis on which the languages in the educational system in Slovenia can be classified into:

- (1) languages used as teaching languages;

- (2) languages of the peoples and nationalities of Yugoslavia which are taught as school subjects; and
- (3) foreign languages.

It is nearly impossible to discuss or illustrate the languages without reference to the type of educational organisation, in which the individual languages have different roles. In spite of the uniform educational framework in SR Slovenia, differences in type exist which do not originate solely from differences in the teaching language but, to a lesser extent, from the content of certain subjects (e.g. history, as well as the teaching of the various languages of the nations and nationalities as teaching subjects). We shall thus use a typology in our discussion by means of which we shall attempt to illustrate these »language differences«:

With regard to the languages used in the educational system in Slovenia and the typology of educational organisations in Slovenia, we shall attempt to illustrate the »language differences« in the educational system in the frame of the following headings:

- I. Slovene as the teaching language and the educational system.
- II. The languages of the peoples and nationalities of Yugoslavia and the educational system.
- III. Foreign languages and the educational system.
- IV. The languages and the educational system in ethnically mixed regions of Prekmurje and Obala.